Fra Det Kgl. Biblioteks tekstportal (tekster.kb.dk)

Forfatter: Holberg, Ludvig

Titel: Epistola 137

Citation: Holberg, Ludvig: ”Epistola 137”, i Holberg, Ludvig: *Værker i tolv bind 1: Natur- og folkeret*, udg. af F. J. Billeskov Jansen , Rosenkilde og Bagger, 1969-1971, s. 133. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-holb11val-shoot-workid62124/facsimile.pdf (tilgået 18. april 2024)

Anvendt udgave: Værker i tolv bind 1: Natur- og folkeret

EPISTOLA CXXXVII.

Til **

Min Herre forundrer sig over, at et fornuftigt Menneske, helst som er oplyset i den Evangeliske Troe, kand lade sig overtale til at antage den Romerske Lærdom: og, saasom dog dette vises dagligen at skee, meener han, at alle saadanne Conversioner grunde sig paa verdslig Fordeel. Jeg tilstaaer gierne, at verdslig Interesse er Tønder til de fleeste deslige Frafald; men jeg drister mig dog ikke til at sige, at den er til alle. Blant dem, som jeg herudi exciperer, er en af vore Landsmænd, den berømmelige Doct. Winslow, hvilken af ingen verdslig Fordeel, men alleene af Kiærlighed til Lærdommen haver antaget den Romerske Religion. Hans Catecheta haver været den Navnkundige Convertisseur Bosweth, efter hvilken han haver ladet sig kalde Jacqves Benigne Winslow. Samme Bosweth haver fanget vor gode Landsmand med samme Garn, hvormed han forhen fangede den store General Turenne. Thi han betienede sig gemeenligen af et glimrende Argument, hvoraf skrøbelige Gemytter let kand blive slagne. Min Herre vil vel forundre sig over, at jeg siger skrøbelige Gemytter, naar jeg til Exempel anfører saadanne Mænd. Men alle, som have haft den Ære at kiende dem begge, vidne, at med all den Capacitet, som fandtes hos enhver af dem i sær, de vare distingverede ved en særdeles naturlig Simplicitet, ja saadan, som man med Sophistisk Theologie let kunde besnære. Det glimrende Argument, hvormed Bosweth fangede disse tvende Mænd, og hvormed han haver giort mange andre Conqveter, findes udi Turennes Historie, og er det selv samme, som Doct. Winslow ofte haver brugt mod mig og andre, som han vilde giøre til Proselyter. Det lyder saaledes: Naar man tilstaaer, at der er en af GUD aabenbaret Lov, da maa man iligemaade tilstaae, at der behøves en høy Myndighed, der ideligen

taler, for at udtolke samme Lov. Uden saadan Myndighed maatte man ansee den Christen Kirke som en Republiqve, hvilken man havde givet viise Love, men ingen Øvrighed for at exeqvere dem: Hvilken Forvirrelse vilde ikke deraf flyde? Enhver vilde gaae med Lov-Bogen i Haanden, og disputere om dens Meening. Videre: Dersom der er ingen infallible Myndighed, der kand sige til os alle: *See! det er den Hellige Skriftes Meening;* Hvorledes vil en grov Bonde eller en eenfoldig Handverksmand finde reede udi de Ting, hvorom de Lærde selv tviste? GUD havde jo nægtet Menneskerne Hielp og fornøden Ledsagning, hvis han havde givet dem en Lov, men tilligemed ikke givet dem en sikker Udtolker, der kunde betyde dem den Meening, som de selv ere ikke mægtige til at udfinde. Dette er det store Argument, som denne geistlige Hercules betienede sig af, og som han meenede, at ingen kunde imodstaae. Men man kand sige, at hvor glimrende det end er, saa er det dog fast ikke værd at besvares. Thi her spørges ikke, om det var nyttigt for Menneskerne, at dem var given saadan bestandig Udtolker, som aldrig kunde vildfare: Her spørges alleene, om det haver behaget GUD saadant at giøre. Naar vi examinere det sidste, finde vi tvert imod 1) At GUD haver befalet alle Mennesker selv at randsage. 2) See vi af Kirke-Historien, at disse infallible Dommere, som Bosweth beraaber sig paa, ikke ere tilforladelige: Vi see Concilia at have vaklet; at en Pave haver forkastet hvad en anden haver paabudet; at Paverne og Concilia have tvistet med hinanden, hvo af dem bør holdes for den infallible Udtolker. Derom vil jeg ikke videre tale, men henvise min Herre til andre Autores, sær Mr. Placette, som med de sterkeste Beviisligheder haver til intet giort dette Bosweths Argument. Jeg forbliver etc.

EPISTOLA CXLI.

Til **

Den Dissertation, som du haver giort over det Skib, som for nogle Aar siden lod sig see udi Maanen, er gandske lærd, og giver tilkiende Hiernens Frugtbarhed i at finde de meest rimelige Gisninger udi naturlige Sager. Men mig synes, at, førend du paatoeg dig at udarbeyde denne Materie, du burde have forvisset dig om Tingens Existence, paa det at Arbeydet ikke skulde blive forgieves. Jeg erindrer mig, at en Mand for nogle Aar siden giorde en nye Theorie over Maanen, hans Calculationer fandtes vel rigtige, men det stoed ikkun paa, at han kunde sette samme Planet udi den Gang, som han gierne ønskede, for at bestyrke sit Systema. Niels Klims Reyse giver store Anledninger til deslige Mennesker at forklare visse Phænomena udi den underjordiske Verden: Men man maa erkyndige sig først om Historiens Rigtighed, førend man bryder Hovedet med at udfinde Aarsagerne til de anførte Ting, og førend man giver Raisons til det, som ikke er til. Montagne taler herom saaledes: *Jeg seer,* siger han, *at Mennesker udi naturlige Sager søge heller at udfinde Aarsagen til en Ting, end at eftersøge, om Tingen existerer: De gaae Sagerne i sig selv forbi, men med Møye efterforske deres Virkninger. De begynde gemeenligen saaledes: hvorledes kunde saadant skee? da de burde heller sige: Mon det er skeed?* Jeg erindrer mig engang udi Paris at have havt Dispyt med en ivrig Roman-Catholsk om Pavens Infallibilitet. Han sagde: *Hvorledes kand det være mueligt, at Paverne, som St. Peders Successores, og til hvilken GUD haver giort Løfte om Ufeylbarhed, have kunnet feyle udi Troens Sager.* Jeg svarede dertil: *Lader os først eftersøge, om Paverne ere St. Peders Successorer udi det Romerske Bispe-Sæde, item, om GUD haver givet saadant Løfte, saa vil vi siden komme til rette om det andet.* Intet er meer